

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชากรมนุษย์มีบทบาทต่อระบบนิเวศและระบบสิ่งแวดล้อมเนื่องจากมนุษย์เป็นตัวการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ ฯลฯ ดังนั้นการกระทำของมนุษย์ย่อมมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ประชากรกับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจะทำให้มนุษย์รู้จักตนเองและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมได้มากยิ่งขึ้น^๑ ถึงแม้มนุษย์จะมีวิวัฒนาการที่ยาวนาน แต่สิ่งหนึ่งที่มนุษย์เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องกันคือความสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสืบเนื่องมาจากมนุษย์หรือธรรมชาติก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งสิ้น^๒ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่เริ่มแรกของสิ่งมีชีวิตเพราะสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดลักษณะการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคม โรงเรียนเป็นองค์กรของสังคม ที่สังคมสร้างหรือกำหนดให้มีขึ้นเพื่อพัฒนา สังคม พัฒนาเยาวชนให้เป็นคนที่สมบูรณ์^๓ จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจะพบว่าปัญหามลพิษนับวันจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดมลภาวะและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาดังกล่าวมีการรายงาน ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนเกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติแล้วเกิดผลสะท้อนรุนแรงมาสู่มนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดจนคุณภาพชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป

การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีผลสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่แปด (๒๕๔๐-๒๕๔๔) ซึ่งได้ทบทวนผลการพัฒนา

^๑ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๘๓-๘๐.

^๒ ศศิณา ภารา, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอเซียเพลส (๑๙๙๓) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๕.

^๓ อภิชาติ บัวทอง, “การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษา เขตการศึกษา ๓”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๑ หน้า ๓๔.

ประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑-๗ ได้ข้อสรุปว่าแม้เศรษฐกิจขยายตัวดี แต่การพัฒนาคน และสังคมและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมลงยังเป็นไปได้ช้า ส่งผลให้ การพัฒนาไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาใหม่ ที่เน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”^๐ สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๙ ที่ได้ัญญะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศควบคู่กับการบูรณาการเป็น องค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ดังปรากฏในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ว่า ด้วยวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับดังกล่าว ได้กล่าวถึง เป้าหมายในข้อที่ ๒ ว่า “ยกระดับคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วม พัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ รวมทั้งระบบการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและประชาชนมีส่วนร่วม..” อีกทั้งปรากฏในหัวข้อยุทธศาสตร์พัฒนาสังคมและประเทศ ว่า “...ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท และเมืองอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการพัฒนา เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ โดยสร้างสภาวะ แวดล้อมที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตคนเมืองและชุมชน ให้เกิดความสะอาด สะอาด ปลอดภัย”^๐

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พุทธศักราช ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ได้มี การัญญะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางใน การบริหารประเทศอย่างจริงจัง ดังปรากฏในปฐมบทปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับบริบทใน การบริหารประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ ได้กล่าวถึงหลักการ ทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสรุปไว้ว่าให้ดำเนินการในลักษณะทางสายกลาง การพัฒนาต้องเอา “คน” เป็นที่ตั้งและยึดหลัก “ผลประโยชน์ของประชาชน” “ภูมิสังคม” “การมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนและ “การพึ่งตนเองโดยการดำเนินการอย่างบูรณาการที่ อาศัยความ รู้ รัก สามัคคีของทุกฝ่าย” และ “เป็นไปตามลำดับขั้น” ...อันจะนำไปสู่ชุมชนและ สังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติ

^๐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๕๐), หน้า น.

^๐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๙ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ฉ, ฉ.

ได้อย่างยั่งยืน^{*} ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ในหัวข้อที่ ๓ แนวทางการพัฒนาข้อที่ (๕) การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ข้อย่อย (๕.๓) ปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อที่ (๓.๒) การส่งเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่^๑ และในยุทธศาสตร์การสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศหัวข้อที่ ๓ แนวทางการพัฒนาข้อที่ (๓) สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ข้อย่อย (๓.๒) เสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต^๒ จากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ ๘ ถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีแผนการที่เน้นพัฒนา “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ด้วยการยกระดับคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งนี้ต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการพัฒนา

ความเกี่ยวพันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในส่วนของการที่รัฐต้องดำเนินการจัดการดูแลและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๑๒ เรื่อง สิทธิชุมชน มาตราที่ ๖๗ บัญญัติไว้ว่าสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในหมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ ๘ มาตราที่ ๘๕ บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้.. ข้อ ๕ ส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดมลพิษที่มีต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิการ คุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน^๓

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตโดยรัฐต้องดำเนินการจัดการดูแลร่วมกับ

^{*} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ “ฉบับสมบูรณ์” พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔ , (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๙), หน้า ฉ.

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

^๒ อ้างแล้ว, หน้า ๖๙-๗๓.

^๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

ชุมชนจัดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนชั้นต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกันในสังคม ดังนั้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวดที่ ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ส่วนที่ ๘ สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาตรา ๔๙ บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒ ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”^{๐N} นั้นก็รวมถึงการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่ควรมีควรได้ตามสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา^{๐๐} จากคำนิยามดังกล่าวทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่หลักในสถานศึกษาคือการจัดการศึกษานั้นเอง ซึ่งในกระบวนการจัดการศึกษามีได้มีความหมายเพียงการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในการศึกษาเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย ดังที่ปรากฏในคำนิยามของการศึกษาในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวว่า “การศึกษา” หมายความว่า “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม...การสร้างความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม...”^{๐๐} ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้วางแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ในหมวด ๔ ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ” และในมาตรา ๒๔ (๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้...^{๐๐}

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดให้มีการการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังปรากฏในหมวด ๑ มาตรา ๗ ระบุ ว่าในกระบวนการเรียน

^{๐N} ธีระพล อรุณะภัสกรและคณะ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๐๐} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^{๐๐} อ้างแล้ว, หน้า ๑๑-๑๒.

การสอน ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๐๐} ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ว่าด้วยเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา ๔๗ ว่า “ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ”^{๐๐} การประกันคุณภาพการศึกษาข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งการประกันคุณภาพการศึกษาต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอนควรเน้นการประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน^{๐x}

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงกล่าวถึงเรื่องมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมไว้ในหัวข้อธรรมะที่มีชื่อว่า “จักร๔” หมายถึงเครื่องนำชีวิตของผู้ประพาสไปสู่ความเจริญ รุ่งเรืองดุจล่องลอยไปยังที่หมาย ข้อที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในประเทศอันควร หมายถึงการอยู่ในถิ่นที่ดี ถิ่นที่เจริญถิ่นที่มีนักปราชญ์ บัณฑิต หรือสัตบุรุษอยู่อาศัย มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม เป็นถิ่นที่มีภูมิสภาพเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและประกอบสัมมาชีพ^{๐๐} สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะมีปราชญ์ บัณฑิตหรือสัตบุรุษ ที่หมายถึงครู อาจารย์ผู้ให้การอบรมศึกษาแล้ว สิ่งแวดล้อมก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยนำพาชีวิตไปสู่ความรุ่งเรืองตามความหมายของจักร ๔ เช่นกัน เพราะบรรยากาศในโรงเรียนเป็นสภาวะ อันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลและเป็นสภาพที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่เป็นการสะท้อนความรู้สึก โรงเรียนที่มีบรรยากาศดี จะช่วยให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และมีความสุข^{๐u}

^{๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๐๐} อ้างแล้ว, หน้า ๒๓.

^{๐x} สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๐๐} แก้ว ชิตตะขบ, **รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๘๓.

^{๐u} ธเนศ ขำเกิด, **"การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน"**, **สารพัฒนาหลักสูตร**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๙๖ (ม.ป.ป) : ๓๕-๓๗.

การสร้างศักยภาพให้แก่สถานศึกษาให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองเพื่อสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๒ ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” นั้น นอกจากจะเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด การจัดสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในทุกระดับ เพราะสภาพแวดล้อมมีส่วนในการกระตุ้นอารมณ์และสติปัญญาของนักเรียน ดังนั้นนักการศึกษาจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมให้มากขึ้น^{๐๐}

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษา ระดับความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการ การการศึกษาในโรงเรียน ทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งได้แก่ ๑) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ๒) การจัดการเรียนรู้ และ ๓) การบริหาร

^{๐๐} พรทิพย์ เวชกามา , ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเทศบาลวัดโชติทิฆมหาราม เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙), หน้า ๑

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนสาริตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๓.๓.๑ ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ สถานะ อายุ และวุฒิการศึกษา

๑.๓.๓.๒ ตัวแปรตาม คือ การจัดการศึกษาในโรงเรียน ทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งได้แก่ ๑) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ๒) การจัดการเรียนรู้ และ ๓) การบริหาร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๒ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อการ จัดการ การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในภาพรวมและรายด้านเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อการ จัดการ การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่

๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อการ จัดการ การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก

๑.๕.๒ ระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีต่อการ จัดการ การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในด้านการจัดการ เรียนรู้อยู่ในระดับมาก

๑.๕.๓ ระดับความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก

๑.๕.๔ ระดับความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๑.๕.๕ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ คือครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกแตกต่างกัน

๑.๕.๖ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานะ คือครู นักเรียนและผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกแตกต่างกัน

๑.๕.๗ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ คือครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกแตกต่างกัน

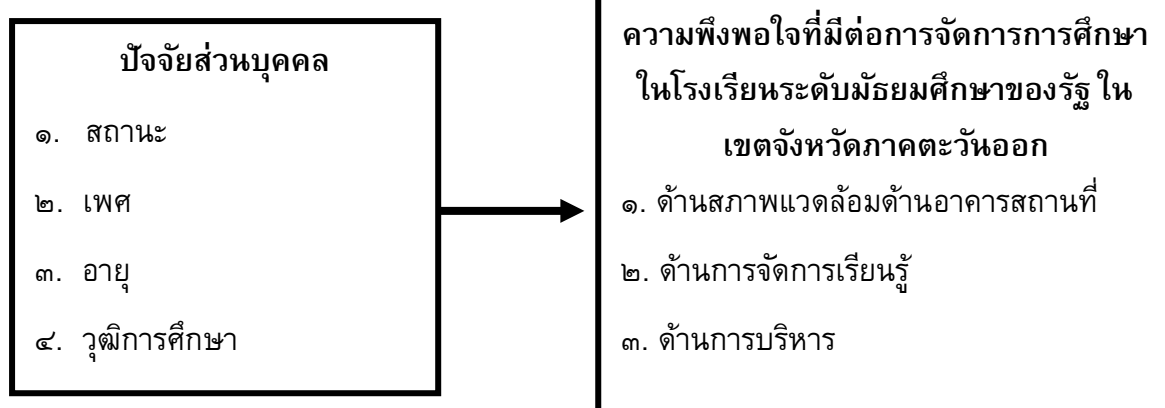
๑.๕.๘ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษา คือครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกแตกต่างกัน

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรที่ ๑

ตัวแปรที่ ๒

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความชอบ ครูนักเรียนและผู้ปกครอง

การจัดการการศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ที่มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการบริหาร

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการการศึกษา ในโรงเรียน หมายถึง ระดับความชอบของ ครูนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการการศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ซึ่งสามารถวัดได้โดย การตอบแบบสอบถามของครูนักเรียนและผู้ปกครองทั้ง ๓ ด้าน

๑) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ หมายถึง สภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในการจัดตกแต่งอาคารสถานที่และสิ่งปลูกสร้างต่างๆของสถานศึกษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและเอื้อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งการจัดสภาพอาคารเรียน อาคาร ประกอบ ห้องเรียน สว นหย่อม สนามกีฬา เครื่องเล่นสนาม ที่พักผ่อน มีความเหมาะสมกับที่ตั้งของโรงเรียนตลอดจนการจัดภูมิทัศน์และการปลูกไม้ประดับเพื่อเพิ่มความรู้

๒) ด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดหาเอกสาร ความเพียงพอของหนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอนของครู การตั้งใจเอาใจใส่ในการสอนและการให้ความสนใจแก่นักเรียนที่มีปัญหาการเรียน

๓) ด้านการบริหาร หมายถึง การจัดระบบงานของสถานศึกษา โดยให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในบุคลากร การบังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเอง มีความเป็นประชาธิปไตย บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงผลงานและกิจกรรมต่อชุมชน การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนทางด้านระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ต่างๆ การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าพบฝ่ายบริหารของโรงเรียนเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ การจัดสวัสดิการต่างๆและการจัดระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนักเรียน

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐในเขตภาคตะวันออก หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา ที่สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา หมายถึง โรงเรียนสาธิต ที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพชาวไทย ที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรปกติระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ หลักสูตรปกติ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบในการอบรม สั่งสอน อุปการะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ หลักสูตรปกติ โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงระดับ ความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการ การศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก